

Ülemiste hingamisteede ägedad viirusnakkused

Ägedad hingamisteede haigused (ÄRH) võivad esineda kõikidel aastaegadel, kuid nende esinemist iseloomustab selgelt välja kujunenud hooajalisus - viirusliku etioloogiaga haigused sagenevad järsult septembris-oktoobris. Haigestumus jõuab haripunkti veebruaris-märtsis ning vaibub suvekuudeks.

Haigustekitaja

Hingamisteede nakkushaigusi põhjustavad üle kaheksa viiruse, mis tungivad organismi peamiselt ülemiste hingamisteede kaudu. Sagedamini on tegemist rino, paragripi, adeno-, koroon- ja RS-viirusega. Paragripi, adeno- ja RS-viiruseid nimetakse veel gripilaadsete haiguste tekitajateks. Hiljuti lisati nende hulka 2001. a avastatud *metapneumo-* ja 2005. a - *bocaviirused*.

Kõik need viirused, välja arvatud adenoviirused, kuuluvad RNA-viiruste hulka, neist paragripi-, RS- ja metapneumoviirused kuuluvad *paramüksoviiruste* sugukonda, Bocaviirused *parvoviiruste* sugukonda, koroonaviirused *coronaviridae* sugukonda. Adenoviirused on DNA geenoomsed viirused, mis kuuluvad *adenoviridae* sugukonda.

Levikutee

Viirused levivad tavaliselt aevastamisel või köhimisel piisknakkusena. Vähemalt samaväärselt levivad need saastunud käte vahendusel. Köhimisel, aevastamisel ja nuuskamisel saastuvad nii käed kui ka kontaktpinnad (ukselindid, telefonid, arvutiklaviatuurid jt) eluvõimelise viirusega. Nakatuda võib, kui pesemata kätega hõõruda silmi, nina või suud.

Inkubatsiooniperiood

Haiguse inkubatsiooniperiood on 1-14 päeva (5-14 päeva- adenoviiruse, 1-3 - rinoviiruse ja 3-6 teiste viiruste puhul).

Haigusnähud

Ülemiste hingamisteede viirusnakkuse tunnused on üldjuhul nohu, köha, kurguvalu ja palavik. Paljudel juhtudel põetakse haigus läbi kergelt, väikese palaviku ja eriliste sümptomiteta. Kliinilise pildi järgi, millise konkreetse viirusega tegu, on raske eristada. Selle saab täpselt kindlaks määrata vaid viroloogialaboris. Üldjuhul piirduvad haigusnähud ülemiste hingamisteedega - nohu, köha ja väike palavik. Kuid nagu gripi puhul võib ka paragripi, RSV ja adenoviiruste nakkuse korral tekkida kopsupõletik. Sümptomid võivad ulatuda ülemiste hingamisteede põletikust kuni kopsupõletikuni, eriti lastel.

Spetsiifiline ravi puudub. Vajadusel kasutatakse haigusnähte leevendavat, toetavat ravi - palaviku alandamine, valuvaigistid, rohke vedeliku joomine, hingamist kergendavad ravimid.

Paragripiviirus

Põhjustab enamasti palavikku, nohu, ninakinnisust ning köha. Tekkida võib ka gripile iseloomulik lihaste valu. Vahel kulgeb haigus *lakköhalaadse* haiguspildiga - palaviku ja köhahoogudega. Paragripp ei lähe nädalaga mööda, vaid vaevab põdejat pikemat aega. Lastel võib see esineda aastaringselt ning neil võib tekkida *krupp* ehk kõri- ja hingetorupõletik.

Adenoviirus

Haigus võib kulgeda sarnaselt teiste hingamisteede haigestumistega, kuid sellega võivad kaasneda ka silmapõletik, seedehäired ja kõhuvalu.

RS-viirus

Sagedamini nakatuvad alla 2-aasta vanused lapsed. Sümptomid võivad ulatuda ülemiste hingamisteede põletikust kuni kopsupõletikuni, eriti lastel. Viirus tekitab köha, mis võib kulgeda astmaatiliste nähtudega, nii et lapsel võib tekkida lausa lämbumisoht.

Human metapneumoviirus (hMPV)

Haiguse kulg varieerub a-sümptomaatilisest vormist kuni bronhiolitiseni. hMPV põdemine võib kulgeda sarnaselt teiste hingamisteede haigustega: nohust ja köhast alates kuni palaviku ja hingamisraskusteni välja.

Rinoviirus

Umbes 30-40% täiskasvanutel esinevate nn külmetushaiguste põhjuseks on *rinoviirused*. Rinoviirustele on iseloomulikud aevastamine, nohu, vahel esineb ka valulik kurk. Lastel võivad lisanduda köha ja palavik.

Koronaviirus

Põhjustavad kergeid haigestumisi, sarnaseid rinoviirusega. Peamiselt nohu, vahel esineb ka valulik kurk. Lastel võivad lisanduda köha ja palavik.

Viirustel eristatakse 4 antigeenset gruppi. Haigus esineb talvel ja varakevadel.

Koroonaviirused võivad harva olla alumiste hingamisteede haiguste tekitajateks.

Sama sugukonda kuulub SARS-i haiguse tekitaja, mille tagajärjel hukkus 2002. aastal 800 inimest.

Maailma Tervishoiuorganisatsioon ning Euroopa Haiguste Ennetamise ja Tõrje Keskus teavitavad täiendavalt neljast uue koroonaviiruse poolt põhjustatud raskekujulisest ägedast respiratoorsest haigestumisest. Kolm juhtu on registreeritud Saudi- Araabias ning üks juht Kataris. Üks haigestunutest on surnud.

Seisuga 26.11.2012 on registreeritud kokku kuus uue koroonaviiruse poolt põhjustatud raskekujulist ägedat respiratoorset haigestumist. Kõik need juhud olid seotud Katari või Saudi Araabiaga.

Septembris 2012 teavitasid Maailma Tervishoiuorganisatsioon ja Euroopa Haiguste Ennetamise ja Tõrje Keskus Suurbritanniast saabunud informatsiooni põhjal kahest patsiendist, kes külastasid Saudi-Araabiat ja kellel oli haigustekitajaks uus koroonaviiruste hulka kuuluv viirus.

WHO tegeleb uue koroonaviiruse kohta andmete kogumisega, et teha kindlaks selle mõju inimese tervisele. Senini ei ole välja selgitatud nakkusallikas ja/või levikutee.

Diagnostika

Hingamisteede nakkushaigusi põhjustavad üle saja viiruse. Kindel gripidiagnoos eeldab laboratoorset uuringut.

Viirus paljuneb hingamisteede epiteelrakkudes, seepärast on oluline võtta proov, mis sisaldaks võimalikult palju viirusest tabanud rakke. Sagedamini võetakse ninaneelukaabet, lastel ninaneeluaspiraati.

Eestis kasutatakse diagnoosimiseks tekitaja isoleerimist, molekulaardiagnoosi meetodeid (PCR või/ja RT-PCR), antigeenide määramine rakkudes IF-meetodil (immunofluoresstentne) või seroloogilist uuringut.

Ennetamine

Välidi lähedast kontakti haige inimesega. Pese käsi. Sage kätepesu kaitseb sind ja sinu lähedasi viiruste eest. Välidi oma silmade, nina ja suu puudutamist. Pisikud levivad sageli siis, kui puudutatakse pisikutega kaetud esemeid ning seejärel oma silmi, nina või suud. Ela tervislikult. Maga piisavalt, ole füüsiliselt aktiivne, välidi stressi, joo piisavalt vedelikke ja söö täisväärtuslikku toitu.

Esinemine Eestis

Eestis registreeritakse keskmiselt 200 000 gripitaoliste ägedate respiratoorsete viirusnakkuste haigusjuhtu aastas, mis moodustab üle 45 protsenti registreeritud nakkushaigustest ja on enimesinevaks põhjuseks haiguslehele jäämisel. Laste osakaal moodustab üle 40%.